

1919'DAN 1938'E KEMALİST DEVRİM'İN BAŞARILARI (I)

Aydınlık Gazetesi, 7 Mart 2020

Yıldırım Koç

Son aylarda Kemalist Devrim'in niteliğini tartışıyoruz. Kemalist Devrim'in veya Türkiye'nin milli demokratik devriminin 1919-1938 dönemindeki kazanımlarını kavrayabilmek için bu iki tarih arasındaki dönemde çeşitli alanlardaki değişime özetle bakmakta yarar vardır.

Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet Halk Partisi'nin 15-20 Ekim 1927 günleri toplanan İkinci Kurultayı'nda 36,5 saatte altı günde okuduğu *Nutuk*'a şöyle başlar:

"1919 senesi Mayıs'ının 19. günü Samsun'a çıktım. Genel vaziyet ve manzara: Osmanlı devletinin dahil bulunduğu grup, Harbi Umumi'de mağlup olmuş, Osmanlı ordusu her tarafta zedelenmiş, şartları ağır bir mütarekename imzalanmış. Büyük Harbin uzun seneleri zarfında, millet yorgun ve fakir bir halde. (...) Ordunun elindeki silahları ve cephanesi alınmış ve alınmakta. (...) İtilaf devletleri, mütareke hükümlerine riayete lüzum görmüyorlar. (...) Her tarafta yabancı subay ve memurları ve özel adamları faaliyette. (...) Bundan başka, memleketin her tarafında, Hıristiyan unsurlar gizli, açık, özel emel ve maksatlarının elde edilmesinin teminine, devletin bir an evvel çökmesine mesai sarf ediyorlar."(ATABE-19,2006;23)

BAĞIMSIZ BİR DEVLET

1919 yılında, parçalanmış ve işgal altında zavallı bir Osmanlı devleti vardı. 1938 yılında ise, ulusal bağımsızlığını silah gücüyle ve zoruyla kazanmış ve Lozan Antlaşması ile tüm dünyaya kabul ettirmiş, 1920 başında Meclisi Mebusan'da kabul edilen "Misakı Milli" kararıyla çizilen sınırlar içinde (bazı istisnalarla), uluslararası ilişkilerinde itibarlı ve saygın bir Türkiye Cumhuriyeti vardı. Misakı Milli'de vatan, 1918 sonunda Mondros Ateşkesi yapıldığı zaman Türk Ordusunun denetlediği topraklar olarak tanımlanıyordu.

1919 yılında Erzurum Kongresi'nde alınan karar, Müslüman unsurların birliğini gerçekleştirmeyi savunuyordu. 1938 yılında ise, emperyalizme ve taşeronlarına karşı verilen mücadele sonucunda kurulan yeni devletin kendi ulusunu yaratma çabası söz konusuydu.

ÇAĞDAŞ BİR MİLLET

1919 yılında Türk milletinin milletleşme süreci henüz ilk aşamalarda idi. Halk, kulluktan kurtulamamış, milletleşme yolunda henüz ilk adımlarını atmakta, kendisini etnik köken ve hatta aşiret kimliğiyle veya inanç kimliğiyle tanımlayan, eğitilmemiş, bilim yerine hurafelere inanan, yoksul ve çaresiz bir topluluktu. 1938 yılındaki halkın ise, en azından bir bölümü, demokratik devrimin kazanımlarından yararlanan ve uluslaşma sürecinde önemli bir yol katetmiş bir kitleydi.

KULLUKTAN ÖZGÜR YURTTAŞLIĞA

1919 yılında "hakimiyet kayıtsız şartsız padişahın"dı. 1938 yılında, en azından anlayış olarak, "hakimiyet kayıtsız şartsız milletin"di. Burjuva demokratik devrimini daha önceki tarihlerde gerçekleştirmiş ülkelerde Papalık ve Patrikhaneler ortadan kaldırılamamıştı; Müslüman dünyasının halifeliğini Mustafa Kemal Paşa kaldırdı. İngiltere, Hollanda, İsveç, Norveç gibi ülkelerde, yetkileri sınırlandırılmış da olsa, saltanat devam ederken, Mustafa Kemal Paşa Osmanlı saltanatını sona erdirdiği gibi, Osmanlı sülalesini de Türkiye dışına çıkardı. Osmanlı hanedanının servetine devlet tarafından el konması da son derece önemli bir devrimci eylemdi.

1919 yılında halk, padişahın, halifenin kuluydu. 1938 yılında ise kanun önünde herkesin eşitliği sağlanmış, padişahlık ve halifelik tarihin çöplüğüne atılmıştı.

1919 yılında kadınlar, kocalarının kuluydu, ikinci sınıf insandı. 1938 yılında kadınlar kanun önünde erkeklerle tam eşitliğe sahipti; kadınların çalışma hayatına katılımı teşvik ediliyor ve ekonomik alanda özgürleşmelerinin toplumsal yaşamın diğer alanlarına yansıtılması da destekleniyordu. Kadınlar yerel seçimlerde ve milletvekili genel seçimlerinde seçme ve seçilme hakkına sahipti.

1919 yılında “hayatta en hakiki mürşit,” padişahı, şeyhlerdi, mollalardı, aşiret reisleriydi, toprak ağalarıydı. 1938 yılında “hayatta en hakiki mürşit bilim”di. Tekkeler, zaviyeler (küçük tekke) kapatılmış, şeri hukuk (dine dayalı hukuk) yerine çağdaş hukuk hakim kılınmıştı.

1919 yılında belirli bölgelerde aşiret ilişkileri hâlâ çok güçlüydü. 1938 yılında birçok aşiret reisi sürgündeydi; aşiret ilişkilerinin aşılmasını sağlayacak girişimler ve çabalar sürdürülüyordu.

1919 yılında ülkenin birçok bölgesinde eşkıyalar hüküm sürüyordu, Dersim gibi bazı bölgeler neredeyse özerk konumdaydı. 1938 yılında ise eşkıyalık büyük ölçüde önlenmiş, isyanlar bastırılmış, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm toprakları üzerinde kesin bir hakimiyet sağlanmıştı.